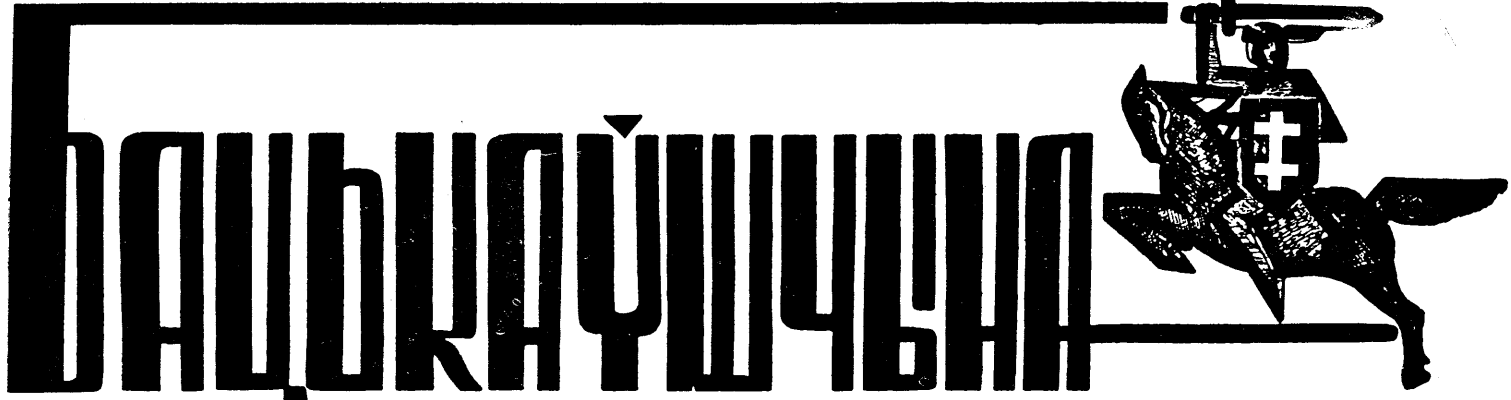

ГАЗЭТА Выходзіць раз у тыдзень — Ц а н а 30 н. ФЭН.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
„LA PATRIE“

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND“

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER
“THE FATHERLAND.”

№ 29 (465)

Нядзеля, 19 ліпеня 1959 г.

ГОД ВыхАДНЬНЯ 13

Амэрыка не спалохалася савецкіх пагрозаў

Апрача прапагандовых прамоваў Грамыкі на Жэнэўскай канфэрэнцыі й частае зьмены тону — ад пагрозылівага да мякка-лагоднага й наадварот — на працягу апошніх тыдняў мелі месца два іншыя выступленьні савецкіх правадыроў, якія ў дастатковай меры раскрываюць сакрэт савецкай палітыкі й тактыкі ў дачыненьні да Амэрыкі й ўсяго вольнага сьвету. Былі імі прапагандовыя выступленьні першага віцэ-прэм’ера СССР Казлова ў Амэрыцы й асьветчаньні Хрушчова, выказаныя ў гутарках з былым амэрыканскім амбасадарам у Маскве й былым губэрнатарам Нью Ёрку Авэрэлям Гарыманам, які зьўляецца адным з галоўных правадыроў дэмакратычнае партыі ў Амэрыцы. Абодвы гэтыя выступленьні, асабліва выступленьне Хрушчова, для далейшага разьвіцьця палітычных дачыненняў між Захадам і Усходам маюць ня меншае значаньне, чымся прамовы Грамыкі ў Жэнэве.

Афіцыйным матывам паездкі Казлова ў Задзіночаныя Штаты было адкрыцьцё савецкай выстаўкі ў Нью Ёрку, зарганізаванай у праграме г. зв. культурнае вымены між Амэрыкай і Савецкім Саюзам. Свой двутыднёвы побыт у Амэрыцы Казлоў выкарыстаў для чыста прапагандовых мэтаў. Падобна як некалькі год таму назад Маленькаў у Ангельшчыне, Казлоў намагаўся ўсякімі спосабамі пусьціць «наіўным» Амэрыканцам дым у вочы: усюды, дзе трэба і нятрэба, дэкламаваў аб міры й прыязні, аб вялікай карысьці, якую можа даць мірнае суіснаваньне й супрацоўніцтва, цалаваў дзяцей, на вуліцах вітаўся за руку з прыпадковымі разьвіякамі, а ў Каліфорніі ўрачыста асьветчыў, што ў справе замацаваньня міру згодны супрацоўнічаць навет з рысымкі папам.

Амэрыканскае грамадзтва хутка, аднак, раскусіла запраўдную й далёкую ад мірнай ролі Казлова: лагоднымі жэстамі, прыемнай мінай і салодкімі словамі стараўся ён трапіць да амэрыканскай публічнай апініі й пераканаць яе ў міралюбнасьці Савецкага Саюзу. З другога боку, гаворачы аб савецкіх дасягненьнях у галіне мірнай і ваеннай тэхнікі, меў на моцэ запалохаць Амэрыканцаў магутнасьцямі Савецкага Саюзу. Але Амэрыканцы гэтым разам ня былі настолькі наіўнымі, як спадзяваўся Казлоў, і прынялі савецкага прадстаўніка шмат халадней, чымся ў мінулым годзе Мікаяна, а горад Дэтройт, адзін із цэнтраў цяжкай індустрыі й работніцкага руху, навет запратэставаў супраць наведваньня яго Казловым.

Калі-ж на розных прэсканфэрэнцыях амэрыканскія палітыкі й журналісты пачалі Казлову ставіць нявыгадныя для яго пытаньні, ён, прысінуты да муру, быў змушаны паўтараць усе стандартныя формулы Грамыкі й Хрушчова і, за іхным прыкладам, пагражаць Амэрыцы, што ў выпадку разьдзьмухання ёю вайны, Саветы выйдучь зь яе пераможнікамі, а капіталістычныя лягер будзе зьмецены з паверхні зямлі. Сваю апошнюю прасавую канфэрэнцыю, якую меў напярэдадні свайго ад’езду з Амэрыкі 12 ліпеня, закончыў Казлоў прапактам, што ўнукі сьняжныхіх Амэрыканцаў будучь жыць пад камунізмам.

Такім чынам Казлоў, узяты ў крыжовы агонь нявыгадных для яго пытаньняў, ня змог сваёй прапагандовай ролі ангела міру дайграць да канца. І замест ачараваць Амэрыканцаў сваёй міралюбнасьцю, выклікаў сярод апошніх адвартнае ўражаньне.

Асьветчаньні Хрушчова ў гутарках з Гарыманам заслугоўваюць на яшчэ большую й асаблівую ўвагу. Каб запалохаць Амэрыку й сьхіліць яе да ўступак у бэрлінскі і агульнанямецкім пытаньні на Жэнэўскай канфэрэнцыі ды вымусяць ад яе зусім задарма спатканьне на найвышэйшай узроўні, Хрушчоў адкрыта й станоўча ўдарыў у тоў ваенных

пагрозаў. Ня менш і ня больш, а проста загразіў Захаду вайной як у справе Бэрліна, гэтак і ў справе Фармозы, падмацоўваючы гэтую апошнюю пагрозу аргумэнтам, што Савецкі Саюз ужо ўзброіў армію камуністычнага Кітаю атамнымі ракетамі.

Хрушчоў асьветчыў, што калі камуністычны Кітай задумае збройным шляхам апанаваць Фармозу, дык Савецкі Саюз дасьць яму поўную ваенную дапамогу «навет калі-б гэта прывяло да вайны». Далей Хрушчоў заявіў, што камуністыя цяпер настолькі сільныя, што лёгка могуць абясшодзіць 7-ую амэрыканскую флёту, якая бароніць Фармозу, а навет зьнішчыць яе зусім.

Ня менш войструю пагрозу выказаў Хрушчоў і ў бэрлінскім пытаньні. Ён заявіў: «Вашыя генэралы гавораць, што ўтрымаюць свае пазыцыі ў Бэрліне сілай. Гэта блеф! Калі пашліце танкі, дык будучь яны спаленяць, і ня майце ў гэтай справе ніякіх сумляваньняў. Калі-ж хочаце вайны, дык можаце не мець, але памятайце, што гэта будзе вашая вайна. Нашыя атамныя ракеты будучь выстраляныя аўтаматычна». Напасьледак Хрушчоў падчыркнуў, што ў ніякім выпад-

ку ня згодзіцца на іншае задзіночаньне Нямеччыны, як толькі на ўмовах, якія гарантавалі-б сацыялістычны лад у цэлай задзіночанай Нямеччыне.

Як бачым, Хрушчоў дазволіў сабе кінуць пад адрысам Амэрыкі такія араганькія й нахабныя пагрозы, як у мінулым годзе ў лісьце да прэзыдэнта Айзэнгаўэра ў справе прыбярэжных кітайскіх абтокаў, што Айзэнгаўэр уважаў за патрэбнае адаслаць без адказу гэны ліст савецкай амбасадзе ў Вашынгтоне. Не дарма тады амэрыканская прэса прыраўноўвае тон хрушчоўскага выступленьня з тонам Гітлера ў перыяд мюнхэнскай канфэрэнцыі.

Аднак падобна як мірныя й салодкія заявы Казлова не разьброілі Амэрыканцаў і не насыцярожылі іх да станочай і цьвёрдай палітыкі амэрыканскага ўраду ў дачыненьні да Савецкага Саюзу, гэтак сама й пагрозы Хрушчова іх анічужылі не запалохалі. У сувязі з хрушчоўскімі ваеннымі пагрозамі прэзыдэнт Айзэнгаўэр на сваёй прэсавай канфэрэнцыі 8 ліпеня заявіў, што ён ня прыдае ім аніякага значаньня. А ў пытаньні Бэрліна прэз. Айзэнгаўэр цьвёрда ась-

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Клопаты Хрушчова

На пленуме ЦК КПСС, які быў прысьвечаны пытаньням прамысловасьці, Хрушчоў у сваёй прамове нечакана закрануў рад пытаньняў разьвіцьця збожжавы гаспадаркі. Адначасна пахваліўшыся прыростам усіх відаў жывёлы за пяць месяцаў першага году сямігодкі, Хрушчоў адзначыў, што ў рэспубліках і вобласьцях «ідзе барацьба за выкананьне сямігадовага пляну датэрмінова за пяць год».

Асноўным, аднак, пытаньнем у выступленьні Хрушчова была трывога за становішча ўраджаю. Ён быў прымушаны прызнаць, што мэтаралітычныя асаблівасьці гэтага году не даюць падставы ўжо цяпер спадзявацца на добры ўраджай на Памолжы і ў раёнах Уралу. Ня цешаць Хрушчова пэрспэктывы высокіх збораў ўраджаю ў гаспадарках на цаліне. Паводля ягонах цьверджаньняў сёлета веснавая сьляба на цаліне адбылася на веснавому ворыву, бо ў мінулым годзе не пасьпелі там падняць зяб. Так здарылася, што збор ураджаю зацягнуўся да глыбокай восені, трактары былі занятыя й іржышчы пад зяб ня былі завораны. У ўмовах цаліны можна напярэд сказаць, што гэтая акалічнасьць безумоўна значна панізіць ураджай у гаспадарках на цаліне. З гэтай прычыны Хрушчоў у сваім выступленьні адзначыў, што й надалей галоўнай задачай сельскай гаспадаркі застаецца павялічэньне збожжа. Праблема збожжавай гаспадаркі да гэтага часу пакуль што разьвязана толькі больш-менш, дадаў Хрушчоў.

Дзеля разьвязаньня гэтага пытаньня Хрушчоў прапануе завяршыць мэханізацыю вытворчасьці збожжа й іншых культур у гаспадарках арганізаваных на цаліне. Адначасна ён лічыць патрэбным давезьці на цаліну такую колькасьць трактараў і плугоў, якія маглі-б без затрымкі сваечасова правесці зяб-лівае ворыва.

Магчыма, што пэўная колькасьць трактараў і будзе завезена на цаліну, але хто імі будзе кіраваць? У канцы чэрвеня г. г. у «Комсомольскай правде» дыў зьмешчаны трывожны артыкул. Аказваецца, толькі ў Казахстане не хапае 62 тысячы камбайнаў, 58 тысяч штурвалных і 29 тысяч машыністых жатак.

Аднак справа ня толькі ў трактарах і трактарыстых. Цаліна ўжо выкарыстоўваецца чатыры-пяць гадоў. Яна ўжо аддала свае спажывныя матэрыі. Былая

цаліна патрабуе новых угнаеньняў, уяждзеньня сэзаваротаў, якія-б замянілі пасевы пшаніцы бульбаю, бабовымі культурамі, лёнамі і іншымі. У іншым выпадку гэтым землям трэба даць доўгатрывалы адпачынак, інакш кажучы — ператварыць зямлю зноў у цаліну, каб яна магла адпачыць. Усё гэта, бяз сумлеву, добра ведае Хрушчоў, але ажыццявіць гэтыя мерапрыемствы бяз знач-

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

Усходні Бэрлін базай савецкага шпіянажу й дывэрсіі

Як адзін з аргументаў, дзеля якога заходнія дзяржавы павінны пакінуць заходні Бэрлін, савецкі міністар замежных справаў Грамыка на Жэнэўскай канфэрэнцыі ўсылаў высоўвае абвінавачаньне, што быццам заходнія дзяржавы выкарыстоўваюць заходні Бэрлін у якасьці базы заходняга шпіянажу й падрыўной дзейнасьці супраць савецкага блёку. Гэтых сваіх абвінавачаньняў ані Грамыка, ані наагул савецкая прапаганда не змаглі падмацаваць канкрэтнымі фактамі.

Затое міністар замежных справаў ЗША, Хрыстыян Гэртэр, адкідаючы галаслоўныя абвінавачаньні, у сваёй прамове на Жэнэўскай канфэрэнцыі яшчэ перад сьіным перарывам абвінаваціў якраз у гэтым Савецкі Саюз і ўсходнянямецкі камуністычны рэжым. Ня ў прыклад Грамыку, Гэртэр свае абвінавачаньні абаснаваў канкрэтнымі фактамі. Ён зачытаў цэлы сьпісак праступкаў, дакананых на працягу дзесяціх год камуністычнымі агентамі ў усходнім Бэрліне супраць заходняга Бэрліну й Заходняй Нямеччыны.

Згодна заявы міністра Гэртэра, 26 тысяч камуністычных шпіёнаў карыстаюцца ўсходнім Бэрлінам як базай шпіянажу, падрыўной дзейнасьці, людалоўства й сабатажу ў Заходнім Бэрліне й Заходняй Нямеччыне. Многія шпіёнскія арганізацыі ў усходнім Бэрліне вядуць сваю дзейнасьць пад наглядом 26 тысяч ахвіцэраў бясьпечнасьці Савецкага Саюзу, усходняй Нямеччыны й іншых дзяржаваў Савецкага Саюзу.

Агентамі з усходняга Бэрліну былі выкрадзены 63 асобы ў заходнім Бэрлі-

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAČKAUSČYNA“ („VATERLAND“)
Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bačkauščyna“ („Das Vaterland“),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Ц а н а : Нямеччына: на год. — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; ЗША і Канада: на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 м. Ангельшчына й Аўстралія: 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. Бэльгія: 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. Францыя: 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. Аргентына: 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. Перасылка лётніцкай поштай каптуе падвойна. Падвойныя нумары каптуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Калачкамі» ўважаюцца за падвойныя.

Банковае, конт: Zeitung „Bačkauščyna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

Тыдзень паняволеных народаў

Амэрыканскі Сэнат і Палата Рэпрэзэнтантаў прынялі нядаўна супольную рэзалюцыю аб тым, што трэіці тыдзень месца ліпеня сёлета абвешчаецца ў Задзіночаных Штатах Авэрэры «Тыдням Паняволеных Народаў».

Рэзалюцыя ўпаўнамочвае Прэзыдэнта Задзіночаных Штатаў праклямаваць кожнага году «Тыдзень Паняволеных Народаў» аж да таго часу, пакуль усе паняволеныя народы ў цэлым сьвеце не атрымаюць вольнасьці й незалежнасьці. Рэзалюцыя амэрыканскага Кангрэсу сьцьвярджае:

«што паняволеньне камуністычным імперыялізмам значнай часткі насельніцтва сьвету зьяўляецца нязгодным зь ідэяй мірнага суіснаваньня між народамі;

што ад 1918 году імперыялістычная й агрэсыўная палітыка расейскага імперылізму прывяла да ўтварэньня вялізарнае імперыі, якая загражае бясьпечнасьці Задзіночаных Штатаў і ўсіх вольных краінаў сьвету;

што ў выніку беспасярэдняй або пасярэдняй агрэсіі камуністычнай Расеі наступныя краіны страцілі сваю незалежнасьць: Польшча, Вугоршчына, Летува, Украіна, Чэхаславаччына, Латвія, Эстонія, Беларусь, Румынія, Усходняя Нямеччына, Баўгарыя, Кітай, Армэнія, Азэрбайджан, Грузія, Паўночная Карэя, Альбанія, Ідэль-Урал, Тыбэт, Казакія, Туркестан, Паўночны Ветнам і інш.;

што гэтыя народы ўважаюць Задзіночаныя Штаты цытадэлай людзкой свабоды й чакаюць ад іх правадніцтва на шляху да вольнасьці й незалежнасьці, прывярненьня свабоды хрысьціянскага, ізраэльскага, музулманскага, будыйскага рэлігіянага і іншых рэлігійных і асабістых свабодаў;

што ўмацаваньне ў гэтых народаў веры ў прывярненьне вольнасьці й незалежнасьці ляжыць у інтэрэсах бясьпечнасьці Задзіночаных Штатаў, а адзначаньне «Тыдня Паняволення Народаў» павінна стацца для гэтых народаў наліўным знакам амэрыканскага падтрыманьня іхных незалежніцкіх імкненьняў».

Кажнаму ясна, што гэтая рэзалюцыя мае выключна маральнае значаньне. Тым не меней, аднак, гэтая маральная вартасьць рэзалюцыі зьяўляецца нязвычайна вялікай, што ў будучыні, пры зьмененым палітычным палажэньні, яна зможа здабыць і вартасьць практычную. З асаблівым задавальненьнем трэба адцёміць, што на гэты шліхотны жэст здабылася якраз Амэрыка, якая зьяўляецца сямня наймацнейшай цытадэлай захаваньня вольнасьці і незалежнасьці перад камуністычнымі пасягненьнямі ў цэлым сьвеце.

На асаблівую ўвагу заслугоўвае факт, што рэзалюцыя ўтаесамлівае камуністычны імперыялізм зь імперыялізмам і шавінізмам Расеі. Аб гэтым сьветчаць ня толькі выражэньні рэзалюцыі, як «расейскі камунізм» і «камуністычная Расея», але й тое, што сярод пералічаных народаў, якія ад 1918 году сталіся ахвярамі «агрэсіі камуністычнай Расеі», расейскі народ зусім ня фігуруе.

Прынятаа найвышэйшымі заканадаўчымі ворганамі Амэрыкі рэзалюцыя мае для нас нязвычайна вялікае гістарычнае значаньне яшчэ зь іншага гледзішча. Як ведама, Амэрыка да нядаўняга яшчэ часу ў пытаньнях вызваленьня й асабліва дзяржаўнае незалежнасьці тарнавала іншыя нормы да народаў, якія сталіся ахвярамі камуністычнай агрэсіі ў часе і пасля апошняе сьветаве вайны, а зусім іншыя нормы да тых народаў, якія былі захопленыя бальшавікамі пасля першае сьветаве вайны і ўлучаныя ў склад Савецкага Саюзу.

Яшчэ слаўныя прынцыпы амэрыканскага прэзыдэнта Вільсана, вылажаныя ім у ягонах чатырнаццаціх пунктах, якія ляглі ў аснову Вэрсальскага трактату 1919 году і на моцы якіх многія народы Сярэдня-Усходняй і Паўдзённа-Усходняй Эўропы атрымалі дзяржаўную незалежнасьць, нажалі, не абыйшлі сабой тых нерасейскіх народаў, якія сталіся ўжо 40 год таму назад ахвярамі савецкае самаволі і да апошняга часу ўпакоджаны ў склад Савецкага Саюзу. Да гэтых апошніх народаў маем няшчасьце належыць і мы Беларусі.

Вышэй успомненая рэзалюцыя ўжо ня ўводзіць гэтае розьніцы паміж паняволенымі камунізмам народамі, незалежна ад таго, калі і пры якіх акалічнасьцях яны былі захопленыя Саветамі. Ня робіць таксама ніякае розьніцы і ў залежнасьці ад таго, ці дзяржыны народы, як савецкія сатэліты Сярэдня-Усходняй Эўропы, фармальна й юрыдычна зьяўляюцца поўнасьцю незалежнымі, ці, — у зноў-жа толькі фармальна й юрыдычна, — маюць абмежаваную дзяржаўную незалежнасьць і твораць свайго роду фэдэрацыю ў форме Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Такім чынам, у рэзалюцыі амэрыканскага Кангрэсу Беларусь разглядаецца нараўні з Польшчай, Вугоршчынай, Баўгарыяй, Кітаем і ўсімі іншымі захопленымі пасля апошняе вайны камунізмам раней вольнымі й незалежнымі краінамі.

Таму рэзалюцыя амэрыканскага Кангрэсу можа быць разгляданая, як першы выпадак у гісторыі амэрыканскае замежнае палітыкі вызнаньня й пацьверджаньня права на дзяржаўную незалежнасьць нерасейскіх народаў Савецкага Саюзу, у тым ліку й Беларусі.

Алесь Крыга

Душа народу пад заgroзай

Кажуць: песня — гэта душа народу. Народ складае песні, у якіх адлюстроўвае свае найбольш інтымныя пачуцці, сваю радасць і гора, сваё мінулае, сучаснае й свае пажаданні й спадзяванні на будучыню; песні ў роднай, зразумелай яму мове.

Беларускі народ ужо здаўна шырока ведамы ў сьвеце вялізарным багаццем народнай і песеннай і музычнай творчасці. Беларуская народная мелёдыя часта была матывам для твораў ведамых кампазытараў суседніх народаў, а беларуская вусная народная творчасць — матэрыялам ды ўзорам паэтычнай дзейнасці іхніх мастакоў слова.

Толькі на сваёй бацькаўшчыне беларуская песня ня можа свабодна й з поўнай сілай прагучэць із сцэны, праз радзі, у кіно ці з грамафонных плітак; прагучэць з вуснаў тых і для тых, хто яе ствараў на працягу стагодзьдзяў, старанна перахоўваў і перадаваў у спадчыну з пакаленьня ў пакаленьне. І сямьня ў гэтак званай «незалежнай» беларускай савецкай дзяржаве яна, як і пры ранейшых акупацыях, замест ролі гаспадары, якая належыцца ёй ў культурным жыцці свайго народу, змушаная выконваць ролю пасынка.

У БССР нямала культурных устаноў: гэтаўраў, кінаў; ёсьць тэлебачаньне, рэспубліканская радыёвая сетка, кансэрваторыі і шмат канцэртных і харавых калектываў. Усе яны, як правіла, называюцца «беларускімі». Але які працэнт у праграмах гэтых устаноў і калектываў займае беларускі рэпартуар? Беларускі хача-б паводля «Формы»-мовы, не гаворачы ўжо аб беларускасьці зьместу. Працэнт гэты — зьнікомы, а часта проста раўняецца нулю. Такія дадзеньня прарываюцца час-ад-часу навет і на бачныя савецкай прэсы. Напрыклад, у менскай «Звязьдзе» з 5-га ліпеня гэтага году, пад вельмі аптымістычным загалоўкам «Крылатая спадарожніца шчасця» — Жураўлёў падаў вельмі сумныя й трывожныя факты: «Ён пісаў, што ў праграмах эстрадных брыгадаў, якія гастралююць па рэспубліцы, «беларускіх песняў або інструмэнтальных п'есаў наагул няма», што «толькі самы мінімальны працэнт (калі не паўпрацэнта)» з агульнай колькасці выпускаемых у БССР грамафонных плітак прыпадае на беларускую музыку. Ды ў гэты «працэнт (калі не паўпрацэнта)» уваходзіць яшчэ й клясычная музыка. Ня шмат большая доля прыпадае на беларускі рэпартуар і ў дзейнасці іншых культурных і прапагандовых арганізацыяў БССР.

Аднак Жураўлёў не падаў запраўдных прычынаў такога парадаксальнага становішча. Ён намагаецца вытлумачыць гэта «недаравальна абыякавымі адносінамі канцэртных арганізацыяў і асобных выканаўцаў да справы прапаганды беларускай песні й музыкі» і ня стачай эстэтычнага густу ў прапагандыстых мастацтва.

Баронячы партыйны пункт гледжаньня на гэтую справу, Жураўлёў, як бачым, звальвае за ўсё віну на звычайных выканаўцаў. Магчыма вінаватыя ў

гэтым і выканаўцы. Але Жураўлёву напэўна добра ведама, што і ў БССР, і ў цэлым СССР, кажны выканаўца, як і сам Жураўлёў, змушаны выконваць і ў бальшыні выпадкаў выконвае дырэктывы партыі. І вось тут, у партыі, у ейнай палітыцы трэба шукаць тлумачэньня такіх абыякавых і пагардлівых адносінаў да пашыраньня й разьвіцьця ня толькі беларускіх песень і музыкі, але беларускай культуры наагул. Камуністычная партыя, ейная нацыянальная палітыка, а не падпарадкаваньня ёй выканаўцы, нясе галоўную адказнасьць за тое, што ў гэтак званай «незалежнай» беларускай савецкай дзяржаве беларуская нацыянальная культура ня можа заняць належнага ёй месца ў жыцці свайго народу.

Бальшавіцкая дэнацыяналізатарская палітыка, ськіраваная на адарваньне беларускага народу ад сваіх гістарычных карэньняў, ад сваіх культурных традыцыяў, і бязглузды, прымусовы «сапрэалізм», які ўяўнае і няясночае забавывае падаваць за савецкую рэчаіснасьць — вось запраўдныя прычыны амаль поўнай адсутнасьці ў БССР запраўды беларускай нацыянальнай культурнай дзейнасьці.

Артыкул Жураўлёва ў вагульным стварае ўражаньне, што ягоны аўтар быццам выступае ў вабароне правоў беларускай песні й музыкі ў БССР. Але такое выступленьне ў вабароне мела-б тады яснасьць і лёгіку, калі-б Жураўлёў выразна паказаў, што й хто ў дадзеным выпадку зьяўляецца галоўным ворагам гэтых правоў. Жураўлёў гэтага ня робіць. Чаму? Магчыма ён ня ведае, што льюная частка праграмаў і рэпартуару ўсіх культурных арганізацыяў і ўстаноў БССР адведзена расейшчыне? Мы ня маем падставаў уважаць Жураўлёва такім наўным. Але маўчаньне Жураўлёва аб гэтым асноўным зьле дае нам яшчэ адну падставу сьцьвердзіць, што палітыка абмаскальваньня, санкцыянаваная й сыстэматычна праводжаная Масквой на Беларусі ўва ўсіх галінах культурнага жыцця, зьяўляецца адной з галоўных мэтай бальшавіцкай нацыянальнай палітыкі.

Русыфікацыі — гэтай «святное святых» расейскага бальшавізму ніхто ня толькі ня мае права закрануць ні слова, але, наадварот, усе ейнае ахвяры павінны пакорна біць ей паклоны. Гэта робіць і Жураўлёў. Перад тым, як ён бязьліва закрануў некалькі фактаў, што сьветчаць аб трагічным стане беларускай нацыянальнай культуры ў БССР, ён прысьвяціў ня мала месца выхвальваньню дасягненьняў расейскай музыкі.

Цяжкая справа ў савецкіх умовах пробаваць закінуць слова ў вабарону таго, што не стаіць у пляне партыі. Таму ў такіх выпадках няўхільна паўстаюць недарэчнасьці. Так атрымалася і ў Жураўлёва. У вадным месцы ён робіць заклід беларускім кампазытарам, што яны мала пішуць «ідэйных твораў» на «сучасныя тэмы» і што гэта быццам робіць іхныя творы непапулярнымі ў народзе. Ён піша:

«...для таго, каб музычны твор быў гарача й шчыра прыняты народам, ён павінен вызначацца глыбінёй думак і надзвычай вострым пачуцьцём сучаснасьці. А якраз гэтага й нельга сказаць пра некаторыя творы беларускіх кампазытараў. Таму патаньні павышэньня ідэйнага й мастацкага ўзроўню творчасці павінны стаць галоўным ў дзейнасьці Саюзу Кампазытараў БССР».

Але ў іншым месцы Жураўлёў падае факты, якія сьветчаць аб адваротным. Аказваецца, што Менскі райпрамкамбінат, які выпускае грамафонныя пліткі, кіруючыся «гандлярскімі» меркаваньнямі, гэта значыць патураючы попыту й густу шырокіх колаў пакупнікаў, прадукуе пліткі з аргэнтыйскай, бразільскай, гішпанскай, мэксыйскай і іншай музыкй заходняга «лёгкага жанру». Вось якая музыка карыстаецца сьняня найбольшай папулярнасьцю сярод насельніцтва БССР, музыка, якая ня мае нічога супольнага ні з савецкай рэчаіснасьцю, «сучаснасьцю», ні з бальшавіцкай ідэйнасьцю.

З гэтага застаецца зрабіць толькі адзін выснаў. Трэба даць кампазытарам і выканаўцам поўную свабоду й яны будуць ствараць і выконваць такую музыку й песню, якой жадае народ. Тады яна будзе і нацыянальнай, і зойме належнае ёй месца ў культурным жыцці беларускага народу.

КЛОПАТЫ ХРУШЧОВА (Заканчэньне зь 1-ай бач.)

нага зьмянішчэньня пасеўных плошчаў збожжавых культураў нельга.

У пошуках выхаду Хрушчоў патрабаваў ад сакратараў абкомаў і старшых аблвыканкомаў падумаць і ўвесці правановы аб падняцці новай цаліны ў Краснаярскім краю, Якутыі й на Амуре. Цяжка паверыць, каб у ўмовах суролага клімату гэтых тэрыторыяў можна было-б паправіць збожжавую гаспадарку Савецкага Саюзу.

Нарэшце Хрушчоў закрануў яшчэ адну справу, якая на ягоную думку прыспорыць збжжа. Яшчэ ў 1956 годзе быў прыняты закон, які быў накіраваны супраць таго, каб жыхары гарадоў трымалі жывёлы. У адпаведнасьці з гэтым законам усе сабсьнікі жывёлы ў гарадох і рабочых пасёлках былі абложаны высокім натуральным і грашовым падаткам. Прыкладам, за адну карову трэба было здаць дзяржаве 400 літраў малака й 500 рублёў грашмыа. Аднак і гэты закон не дапамог. У пошуках магчымасьцяў да йснаваньня колькасць жывёлы ў працоўных гарадоў ня зьменшылася, але навет павялічылася. Цяпер Хрушчоў на пленуме прапанаваў прыняць новы закон, якім наагул будзе забаронена ў гарадох трымаць якую-небудзь жывёлу. Гэтым новым законам Хрушчоў спадзяваецца заахчадзіць шмат хлеба, які ў гарадох выкарыстоўваецца на корм жывёле.

Аднак усе гэтыя хрушчоўскія выдумкі не залатаюць тых дірак, якія ўжо вывільіся ў першым годзе сямігодкі ў важнейшай галіне сельскай гаспадаркі.

В. Б.

Саюз вольных народаў, ці маскоўская няволя?

За першых дзён ліпеня ў Нью Ёрку адчынілася выстаўка савецкіх дасягненьняў. Аб «дасягненьнях» гэтых цяпер пішуць усе амэрыканскія газэты. Можа хто з наведвальнікаў гэтае выстаўкі напіша аб гэтым і ў «Бацькаўшчыну». Мы спынімся, аднак, на іншым — на нацыянальным мамэньце гэтае выстаўкі.

Савецкай прапагандай СССР рэкламуецца як **саюз вольных народаў**. Гэта значыць, што ўсякі народ можа, на абсалютна дабраахвотных «прыныццах», уступіць, а таксама й выйсьці з гэтага саюзу. Правы гэтыя гарантаваны ўсімі савецкімі канстытуцыямі. Ідэя гэтага, як нельга лепш, супадае з жаданьнямі й імкненьнямі сучаснага чалавецтва й супраць яе пярэчыць абсалютна няма чаго: **кажная нацыя, кажная людзкая адзінка маюць, зафіксаваныя на паперы, правы вольна разьвівацца з мэтай палепшаньня свайго дабрабыту**.

Але — гэта толькі на паперы. Нам давялося абыйсьці ўсе тры паверхі вялізарнага нью-ёрскага «Калізею», на якіх разьмешчана савецкая выстаўка, і нідзе не заўважылі мы ніякіх адзнакаў **вольнасьці народаў**, што складаюць СССР. Усюды зроблены націск на Маскву, на Расею, на «вялікі расейскі народ». Не гаворачы ўжо аб тым, што, трымаючыся лёгікі, выстаўка мусіла-б складацца з нацыянальных аддзелаў пятнаццаціх савецкіх рэспублік, каб падчыркнуць эканамінае й культурнае разьвіцьце кажнага з гэтых народаў пасля таго, як была развалена царская турма народаў. На гэтай выстаўцы нідзе не спатыкаем навет ніводнага напісу, этыкеткі на экспанате ці якой колечы шыльдачкі на беларускай, літоўскай, латыскай, украінскай ці якой-небудзь іншай мове. Выстаўка завалена, больш за ўсё, маскоўскай літаратурай: Горкі, Чарнышэўскі, Шчадрын-Салтыкоў ды інш. Вісяць палотны маскоўскіх мастакоў. І, здаецца, ня будзе памылкай, сказаць: ніводнай кніжкі беларускай, украінскай ці

якой-небудзь іншай, таксама, як ніводнага нацыянальнага абраза, чаго-небудзь вартаснага нацыянальнага, што сьведчыла-б аб прыгожым мінулым гэтых народаў.

На пытаньне, чаму гэта так — выстаўка-ж называецца ўсесаюзнай — быў адказ, што ў абмяркоўваньні як арганізаваць выстаўку ды што на ёй паказаць, бралі ўдзел тысячы лепшых людзей Масквы й Ленінграду ды прыйшлі да выснаву, што арганізаваць яе трэба толькі так, як яна цяпер і ёсьць. Гэта сьведчыць аб тым, што з ЦК КПСС была дадзена адпаведная ўстаноўка...

Кіраўніцтва выстаўкі заўваля: «Мы не паказваем на выстаўцы дасягненьняў паасобных народаў СССР, мы паказваем дасягненьні **савецкага народу**».

Мы запярэчылі:

— Хіба вы ня ведаеце, што савецкага народу як такога, няма; ён складаецца з шматлікіх народаў, якія гавораць на розных мовах, а не на нейкай выдуманай **савецкай мове**; чаму-ж вы тады так шырока выкарыстоўваеце на выстаўцы (ды ня толькі выстаўцы) мову й культуру аднаго толькі расейскага народу.

Адказу на гэта ня было.

Выстаўку наведваюць, зразумела, не адныя эмігранты з Савецкага Саюзу. Там можна сустрэць і Індуса, і Араба, і Вьетнамца, прыпадкова прысутных у Нью Ёрку, і шмат іншых. Можа быць гэтая выстаўка ў пэўнай меры дапаможа ім адчыніць вочы на нацыянальную праблему ў СССР, дапаможа зразумець, што **Масква як была турмой народаў**, гэтак ёй і засталася, і калі савецкая прапаганда падціоўвае нацыяналізм у калёніальных краінах, дык гэта робіцца толькі з тэй мэтай, каб выкарыстаць яго ды пазьней задушыць. Ідэя сучаснасьці даць магчымасьць усеакавога й вольнага разьвіцьця ўсім народам і кажнай людзкай адзінцы нічога супольнага з савецкай практыкай ня мае.

Ц. Самасевіч

Амэрыка ня спалохалася...

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

ветчыў, што Амэрыка згодна ўсякія бэрлінскія пытаньні дыскутаваць з Саветамі, але згары заўваля, што пры ўсякіх акалічнасьцях свае забавязаньні перад Бэрлінам яна выканае і таксама свае правы ў Бэрліне затрымае. А на прэсавай канфэрэнцыі 15 ліпеня Айзэнгаўэр яшчэ раз паўтарыў гэтае асьветчаньне, заўваляючы, што Амэрыка толькі ў тым выпадку згодзіцца на канфэрэнцыю на найвышэйшай узроўні, калі Савецкі Саюз будзе вызнаваць і ўшаноўваць бязь ніякіх засьцярогаў правы й адказнасьць Захаду ў Бэрліне. Далей прэз. Айзэнгаўэр падчыркнуў, што Амэрыка ў ніякім выпадку не адмовіцца ад сваіх правоў у Бэрліне і ня пойдзе ў гэтым пытаньні на ніякія ўступкі.

Бачым тады, што становішча Амэрыкі ў дачыненьні да Савецкага Саюзу сяньня ўжо выдэкляравалася ў пазытыўным для Захаду кірунку і ня гледзячы на капітулянтскую пазыцыю Вялікабрытаніі, Амэрыка дастакова ўжо пазнала ца-

ну хрушчоўскім пагрозам і добра разумею ўзапраўдныя мэты Крэмля, хоць нярэдка маскаваньня салодкімі словамі аб міралюбнасьці й прыязным суіснаваньні. Адначасна Амэрыка поўнасьцю ўсьвадамляе сваю сілу й бясспрэчную перавагу над праціўнікам і ягоных пагроз заўважыць не палюхаецца. А гэта вякілі крок наперад у справе бясспэчнасьці вольнага сьвету.

Язэп Каранеўскі

ХРОНІКА БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ НА ЧУЖЫНЕ — ГЭТА ПАКАЗЬНІК НАШАЕ ГРАМАДЗКАЕ ЖЫЦЦЯ. ЗДОЛЬНАСЬЦІ Й ДАКУМЕНТАВАНЬНЕ НАШАЕ ПРАЦЫ. ТАМУ НЕ ПАВІННА БЫЎ АНІВОДНАЕ ГРАМАДЗКАЕ ПІДЗЕІ, ЯКАЯ-Б НЯ БЫЛА АДЦЕМЛЕНА У БЕЛАРУСКАЙ ПРЭСЕ. ПІШЭЦЕ У «БАЦЬКАУШЧЫНУ»!

Я. ЮХНАВЕЦ

Узгоркі й Пячоры

(Антон уступае ў сярэдзіну замку. Даўгі з выступамі скалаў калідор. Паварочвае ў першыя напатканьня дзьверы. У тых дзьвярох расьце елка карэньнямі пад столь замку. У пакой, куды ён увайшоў, спатыкае тагосамага хлапчука з арфай. Хлапчук хапае арфу, уцякае за запону, падобнае да сыяны замку.

АНТОН (усьлед Хлапчуку)

Чаму? (У вадказ толькі сьмех Хлапчука. Спрабуе Антон ісьці за ім, але тая сыяна, за якой зьнік Хлапчук, цьвярдае й няпрыйступная). Што гэта? А дзе-ж ты, астальныя: з плачам і распачай?

(Знайдорку замку пачуўся людзкі шум і крык: — Агдайце нам яго!)

Дзе я: на зямлі, ці там, у сьмерці?

(Шум знадворку ня сьціхае).

НЕВЯДОМЫ ГОЛАС

Грошы дайце за яго.

АНТОН (у бок гуку ад Невядомага Голасу)

За мяне? Грошы?.. Чалавека, і народ трэба падгібаць. Падгібаць гэтак, як падгібаюць кусок дрэва: не падгібаючы мовай, а разцом па ім, змусіць зыгнуцца ў розныя вобразы й формы, і яно, апрацаванае, падтрымае й упрыгожыць вашу будоўлю! Грошы пакіньце сабе!

(Шумлівасьць знадворку ня сьціхае).

НЕВЯДОМЫ ГОЛАС

Ты на галаву вышэй за той разец, і за тую упрыгожу на будоўлі. Бы карона ты! Карона розуму — ты!

АНТОН (азіраецца; разважна)

Ці даўно гэта сказана?.. Сьцены, выпусьціце мяне адгэтутль.

(Крык зноў: — Агдайце бязбожніка! — чуваць).

6)

НЕВЯДОМЫ ГОЛАС

Ужо расчараваўся?.. А можа навучыўся злу не супраціўляцца?

АНТОН

Пусьцеце, сьцены. Я з тымі, што на дварэ, жадаю крыгчаць: — Агдайце.

НЕВЯДОМЫ ГОЛАС

Выходзь. (Антон выходзіць вонкі. Усе з натоўпу паказваюць у бок ад замку. Сівы лунь-дзядок выступае й паказвае на Хлапчука, які ў вярчорным смокінгу памалу адыходзіць ад замку у прасыпкіну да бору. Ягоныя сыяды напухаюць і лопаюцца, як вялікія гняўкі).

ДЗЯДОК

Глядзее: ён вунь... пайшоў... нюхайце, навет гняўкі... яны не смуродзяць, хто ён? Можа ён той самы, што і дэбра й зла няведае.

КРЫКІ З НАТОЎПУ

— Не! Не! Той тут, ужо-выйшаў! Віце яго-о!

АНТОН

Мяне?

(прасынаецца)

СЦЭНА 5-Я

НАЧНАЯ МАЛІТВА

Антон выходзіць з будкі. На ўсходзе ледзь-ледзь ясьніць неба, але яшчэ ноч.Дзесьці далекавата адклікаюцца начныя птушкі й турчаць лясныя казулькі. Ён узіраецца празь просе-не дрэў у бок да Халопенічаў. Там нічога ня відаць, толькі бліжэйшыя ствалы дрэў каля ўзгорку выступаюць з3 цёмняі пушчы й ночы. Потым далонямі прычэсвае валасы, зьнябліва азірае абкапанты узгорак.

АНТОН (шапотно)

Што за сны? Прарочуць што яны... Віце яго... За што?... Як выгнаны караед з-пад кары ўцякаў... а ўсюды аб'едкі мязгі іржавай... а задуу й сьпераду кара абдзёртая... да вяршыны далёка і назад ня блізка, бо-ж ці ёсьць што назадзе —

З радыёвай хвалі «Свабода».

Дыялектыка агульнага й нацыянальнага

Яшчэ задоўга перад трэйцім зьездам пісьменьнікаў СССР, на пачатку сакавіка 1959 году, у Маскве была скліканая зь ініцыятывы Саюзу пісьменьнікаў СССР і Інстытуту сусьветнай літаратуры ймя Горкага Акадэміі Навук СССР гэтак званая Ўсесаюзная нарада ў пытаньнях сацыялістычнай эстэтыкі. Мэтай гэтай нарады было — вызначыць шляхі, па якіх павінна пайсьці дыскусія аб літаратуры на 3-цім зьездзе пісьменьнікаў СССР, асабліва ў такіх праблемных пытаньнях, як тэарэтычныя аспекты мэтаду сацыялістычнага рэалізму. Пры гэтым, як адкрыта гаварылася на нарадзе, пытаньні літаратуры разглядаліся з гледзішча партыйных вымаганьняў ад літаратуры. Гэта была генэральная рэпэтыцыя перад зьездам пісьменьнікаў усяго СССР у сьвятле тых заданьняў, якія паставіў 21-шы зьезд КПСС перад савецкай літаратурай. На нарадзе чыталіся даклады: традыцыя й наватарства, алітызм савецкай літаратуры, мэтад і сьветапагляд, мэтад і стыль, мэтад і форма, пісьменьнік, як творчая індывідуальнасьць і гэтак далей.

Але бадай найгалоўнейшай праблемай сацыялістычнай эстэтыкі, якая разглядалася на нарадзе, была праблема **агульнага й асобнага** ў нацыянальнай літаратуры, ці інакш — дыялектыка агульнага й нацыянальнага. Гэтая праблема была названая на нарадзе вельмі складанай праблемай. Разумеюцца, гутарка йдзе тут перш за ўсё аб іншамуюных літаратурах Савецкага Саюзу — беларускай, украінскай і шмат іншых нацыянальных літаратурах. Пытаньне, як найлепш забясьпечыць іхнае зьліццё ў вадзіну сацыялістычную літаратуру, пытаньне ўніфікацыі, «адміраньня» нацыянальных літаратур было далікатным, дражлівым пытаньнем на ўсесаюзнай нарадзе. Як пагадзіць агульнае (сацыялістычнае) з асобным (нацыянальным), як дайсьці да гэтаг званaga адзінства гэтых супрацьлегласьцяў — зьяўляецца ня толькі тэарэтычнай, філязофскай праблемай, а й палітычным, жыццёва-канкрэтным заданьнем савецкага літаратурназства.

Выходзячы із становішча, што ў сацыялістычную эпоху сацыялістычныя нацыі й іх культуры інтэнсыўна збліжаюцца (мы казалі-б інтэнсыўна нівэ-

УВАГА!

8-МЫ ГАДАВЫ ЗБЕЗД ЗГУРТАВАНЬНЯ БЕЛАРУСКАЕ МОЛАДЗІ ў АМЭРЫЦЫ (ЗБМА)

адбудзецца 5, 6, 7 верасьня 1959 году (Labor Day Weekend) у Саўт-Рывэры, Нью-Джэрзі

Праграма: справазданьні й перавыбары галоўнага кіраўніцтва ЗБМА, сяброўская бясёда, конкурс народнае вопраткі, танцавальная вечарына і інш.
Адраэ Згуртаваньня:
Byelorussian Youth Association of America
401 Atlantic Avenue, Brooklyn 17, N. Y.
Галоўнае кіраўніцтва ЗБМА

лююцца), на нарадзе ўзьнікла слухнае лягічнае пытаньне: калі нацыянальныя літаратуры жывяцца з адных ідэйных і жыццёвых крыніц, дык ці ня сыціраецца гэтым самым нацыянальная спэцыфіка гэтых літаратур, іх нацыянальная самабытнасьць?

Савецкі крытык Палітыка на балонках газэты «Літаратура і Мастацтва» гаворыць, што рэвізіяністыя й буржуазныя тэарэтыкі так і сьцьвярджаюць: сыціраюцца, зьнікаюць.

Ня толькі «рэвізіяністыя» і «буржуазныя тэарэтыкі», навет сам савецкі крытык Палітыка, бязумоўна, ведае добра, да чаго давяла сучасную беларускую літаратуру дыялектыка агульнага й асобнага. У няроўнай барацьбе з гэтай дыялектыкай беларуская літаратура страціла ўжо бадай усё сваё асобнае на карысьць таго агульнага. Працэс палітычнага зьліцця паглынае нацыянальнае. І якая радасьць з таго, што ў вадзінай, агульнай сацыялістычнай культуры будзе, скажам, і нейкі «беларускі» элемент, калі ня будзе самага галоўнага — беларускай літаратуры, самастойнай, апрычонай?

„Мэтадычная дапамога“ Беларусам

Справа мэтадычнай дапамогі выкладчыкам беларускай мовы й беларускай літаратуры наладжаная ў БССР так блага, што пасаобныя выкладчыкі, і навет групы выкладчыкаў адкрыта выказваюць у друку сваё незадавальненьне такім недапушчальным палажэньнем.

Гэтак, напрыклад, група выкладчыкаў Менскага Пэдагагічнага Інстытуту імя Горкага, ў складзе Клячко, Янкоўскага і Яўневіча, зьвярнулася ў рэдакцыю газэты «Літаратура і Мастацтва» з адкрытым лістом, у якім скардзіцца на **поўную адсутнасьць** мэтадычнай дапамогі настаўнікам беларускай мовы і беларускай літаратуры. У той час, як для настаўнікаў, выкладчыкаў расейскай мовы й расейскай літаратуры пэрыядычна выдаюцца часопісы мэтодыкі гэтых школьных дысцыплінаў, дык для выкладчыкаў беларускай мовы й беларускай літаратуры нічога падобнага ня йснуе. Выкладчыкі Украіны дамагліся ў гэтым сэнсе нечага лепшага, але беларускі настаўнік ніяк ня можа дачакацца патрэбнай дапамогі. Вось колькі радкоў з таго, што піша прыгаданая група выкладчыкаў: «Выкладчыкам расейскай мовы й літаратуры адрасуюцца часопісы «Русский язык в школе», «Русский язык в национальной школе», «Русская литература в школе» і вельмі шмат мэтадычных распрацовак, што выходзяць у Маскве, Ленінградзе, Растове, Львове і іншых гарадох. Выкладчык-жа беларускай мовы й літаратуры ня мае пэрыядычнай мэтадычнай дапамогі. Наспела пільная й неадкладная патрэба выдаваць часопісы «Беларуская мова ў школе» й «Беларуская літаратура ў школе».

Але сацыялістычная эстэтыка цьвердзіць адваротнае: агульнасьць ня перашкаджае разьвіццю разнастайных стыляў і формаў нацыянальных літаратур. Добрая эстэтыка, калі яна зводзіць нацыянальнае толькі да паняцця стылю й формы ды зусім сарамліва маўчыць аб нацыянальным, як субстанцыянальным! Навет Ленін і той казаў, што без нацыянальных асаблівасьцяў людзей няма, але сацыялістычная эстэтыка, апрабаваная яшчэ раз на Ўсесаюзнай нарадзе ў Маскве, пазбавіла па сутнасьці й гэтай прывілеі нацыянальнай літаратуры. Як-бы там ні было, агульнае (сацыялістычнае) і асобнае (нацыянальнае) — гэта такія супрацьлегласьці, да адзінства якіх прыісьці ніяк нельга. І тут ніякая дыялектыка ня ў моцы дапамагчы. Доказам нашae думкі й нашага перакананьня зьяўляецца войстрая супрэчнасьць выступленьняў пісьменьнікаў па дакладу Сурькова на 3-ім Ўсесаюзным зьездзе пісьменьнікаў і бясплodнасьць вынікаў ўсяе працы зьезду ў гэтым кірунку.

M. C.

Гэта й будучь канкрэtnыя клопаты аб настаўніку й культуры мовы».

І канчаюць выкладчыкі Менскага Пэдагагічнага Інстытуту свой ліст такімі словамі: «Школа, нарэшце, павінна мець мэтадычную дапамогу па беларускай мове й літаратуры».

Павінна! Бязумоўна павінна! Але справа тут ня толькі ў вадной «мэтадычнай дапамозе», ня толькі ў тым, што **ня выдаюцца** часопісы «Беларуская мова ў школе» і «Беларуская літаратура ў школе». Справа ў тым, што савецкая нацыянальная палітыка зусім не зацікаўленая ў разьвіцці нацыянальных культур — у тым ліку беларускай мовы й літаратуры. Савецкая нацыянальная палітыка толькі на словах дэкларуе свабоду нацыянальнага разьвіцця, на справе-ж рашуча змагаецца з найменшымі праявамі нацыянальнай сьведамасьці. Так і ў гэтым выпадку — у дачыненні да беларускай мовы й літаратуры — бальшавізм зь няўмоўнай пасьлядоўнасьці праводзіць не нацыянальную, а анты-нацыянальную палітыку.

Вось вам і «мэтадычная дапамога!» Мэтодыка — мэтодыкай, а савецкая нацыянальная палітыка — гэта згубная палітыка для беларускай культуры.

M. C.

ХОЧАШ ЗРАБІЦЬ СВАЙМУ БЛІЗКАМУ ПРЫЕМНАСЬЦЬ І АДНАЧАСНА КАРЫСЬЦЬ ДЛЯ БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ, ПАДАРУЙ ЯМУ КАМПЛЕКТ КНІЖАК ВYДАВЕТВА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

змываючы стынь налёtnую ворагаў радзімы.

І мая песня няперака вясёлая,
і смутная, даруйце, зноў, і зноў.
Мінулае, няўжо яно прыходзіць у ціхінь спавітую агледжаных садоў?
Дакуль, дакуль боль нараджэньня шчэ будзе поўніцца пакутай страты,
і варочацца у гоман бору помстаю маладзён прыбраты?
Я ў спадызе крывавай, што-ж рабіць, бачу гоні тэй мінулай казкі.
Валіцца забіты вой Крывіч сэрцам жыццьядайнай ласкі.
І ціхая у час журлівы і падольны мірсьціць вучоба нам ад ворага, сваімі дзеямі ён табе паказвае дзе можна яго класьці, быццам зморанага.
Не жадаецца з крывавай песняй да вас прыходзіць сьмерцый і агнём, да вас ня супраць ляпце анёлам Боскім, як некалі у час Адамаў ён зьятаў гуляць паміж гурмы зьвяроў.
І спынішчы прыгодныя паказваць вам на вайшай вам прызначанай зямлі,
і песьціць вашых маленцаў дзікаватых, і навучаць як зьмерці ў сьценях свайго шчасця...

(Антон выходзіць з затулы. Дзед і хлапчукі ускокваюць.)

АНТОН

Мой дарагі сусед, мой некалішні сусед, дзе спатыкаю вас!

ДЗЕД З ЛЕРАЙ

Прэч! Ня сорам цікаваць сваіх людзей!

АНТОН (Усьмешна)

Мабыць, ты

старэнькі наш Гамэр, злуеся на мяне за мой тут неспадзеў.

ДЗЕД З ЛЕРАЙ (злосна, адступаючы ад Антона)

„Беларуская Моладзь“, Нр. 3, 1959

Квартальны часопіс «Беларуская Моладзь» пачаў выходзіць сёлета. Ягоным выдаўцом — Згуртаваньне Беларускае Моладзі ў Амэрыцы. Пачынаючы выдаьне, рэдкалегія часопісу была сьведамая таго, што могуць паўстаць матар’яльныя цяжкасьці, да іх рыхтавалася й папераджала чытачоў. Але дарма: выданьне было сустрэтае прыхільна ад першага нумару ды адразу-ж моцна стала на свае собскія ногі. Нядаўна выйшаў трэйці нумар часопісу «беларускага малядога пакаленьня ў Амэрыцы».

Трэйці нумар «Беларускае Моладзі» прысьвечаны Янку Купалу, ягоным угодкам нараджэньня, а таксама ўгодкам трагічнае самагубнае сьмерці ў Маскве ў 1942 годзе. Часопіс пачынаецца партрэтам Купалы з анатацыяй у ангельскай мове пра значэньне Купалы ў беларускай літаратуры, пра перасьлед яго з боку бальшавікоў ды пра факт, што больш за 150 найвыдатнейшых твораў народнага паэты забароненыя сьняня маскоўскім рэжымам. На адвароце балонкі надрукаваны ў ангельскім перакладзе адзін з забароненых на Беларусі Купалавых вершаў «Паўстань з народу нашага Прарок...», напісаны паэтам роўна сорак год таму.

З нумару ў нумар у «Беларускай Моладзі» змяшчаюцца артыкулы на тэму «Моладзь у гісторыі Беларусі». Гэтым разам артыкул «Па сьвечэ зь песняю» складаецца з успамінаў беларускага пісьменьніка Ядвігіна Ш. і грамадзкага дзеяча Язэпа Дылы, запісаных калісьці Зымітраком Вядулем ды апублікаваных у 1921 годзе ў часопісе «Вольны Сьцяг», што рэдагаваў быў Купала. У успамінах гаворыцца пра ўдзел студэцкае моладзі ў беларускім нацыянальным адраджэньні канца XIX-га й пачатку XX-га стагодзьдзя. Ядвігін Ш. і Язэп Дыла падаюць, паводля Зымітрака Вудулі, цікавыя выпадкі, як беларуская песня выклікала ў моладзі пачуцьцё нацыянальнае сьведамасьці, даючы адначасна выдатную магчымасьць рэпрэзэнтаваць беларускую культуру перад іншымі нацыянальнасьцямі. Беларускай моладзь на эміграцыі асабліва павінна ведаць пра гэта.

У трэйцім нумары «Беларускае Моладзі» зьмешчаны працяг артыкулу «Смаленшчына — частка Беларусі», у якім апісваецца гістарычная мінуўшчына Смаленшчыны ў складзе беларускае дзяржавы Вялікага Княства Літоўскага. У часопісе знаходзім таксама весткі і зь цяперашняе Беларусі — «Спорт у Беларусі. Агляд спартовых падзеяў за 1958 г.» Тут-жа абвестка «Увага! Хто дужэйшы? Хто спрытнейшы? 4-5 ліпеня ў Саўт-Рывэры, штат Нью-Джэрзы, адбудзецца Першая спартовая сустрэча беларускае моладзі Амэрыкі. У праграме: футбол, валејбол, тэніс, пін-понг, лёгкаа атлетыка».

У разьдзеле «Старэйшыя малодшым» былы настаўнік гімназіі ймя Янкі Купалы ў Нямеччыне М. Рагажэцкі напісаў: «Куды-б ні закінуў вас лёс, будзьце думкамі й сэрцамі сваімі на Бацькаўшчыне з родным народам». Як-бы водгукам на гэтае пажаданьне гучыць прапанова рэдакцыі сваім чытачом спрабаваць сілаў у перакладах ма-

стацкіх твораў зь беларускае мовы ў ангельскую. «Беларуская літаратура, - заклікае часопіс маладых чытачоў — гэта найлепшы спосаб паказаць прыгажосьць нашага краю й творчыя здольнасьці нашага народу».

Цікавыя весткі для моладзі знаходзім у разьдзеле «Беларускія назовы ў навуковых тэрмінах». Тут можна прачытаць: **«Беларусіела»** — род фарамініфараў, уярышыно знойдзены ў вадкладах крэйды на Берасьцейшчыне і ў Горадзеншчыне ды названы паводля краю знаходу. **Гродналіт** — мінерал з групы фасфарытаў, уярышыно знойдзены каля Горадна». Або: **«Braginit** — мэтарыт, трэйці ў сьвечэ вялічынё сярод мэтарытаў гэтага тыпу, названы ў чэсьць беларускага мястэчка Брагіна, дзе быў знойдзены».

Разьдзел хронікі ў часопісе, як і ў папярэдніх нумарох, багаты й разнастайны. Зь яе відаць, што Згуртаваньне Беларускае Моладзі ў Амэрыцы — арганізацыя жывая й дзейная, асабліва што да рэпрэзэнтацыі нагонкі. З зацемкі пра выступ беларускае моладзі Кліўленду ў ваднэй з найбольш папулярных тэлевізійных праграмаў гэтага вялікага індустрыяльнага гораду мы даведваемся, прыкладам:

«Як выявілася пасля, праграму гэтую бачыла шмат Амэрыканцаў. Пры сустрэчах з Амэрыканцамі часта можна пачуць цьверджаньні, што беларускія народныя танцы вельмі вясёлыя, шпаркія й прыгожыя, што рэдка можна сустрэць у іншых нацыянальнасьцяў.»

«Дзякуючы моладзі, — канчаецца зацемка, — у Кліўлендзе неўзабаве ўсе будуць ведаць пра Беларусь ды іхныя імкненьні». Моладзь мела ўдачы і ў іншых мясцовасьцях: «15 травеня, — чытаем у хроніцы, — ньюёркаўскі танцавальны гурток браў ўдзел у вясняным фэстывалі ў Іст Арэндж, штат Нью-Джэрзы, выкананьнем лявоніі, таўкачыкаў і мікіты. Старшыня Рады Народных Мастацтваў Ганэр Голм асабліва адзначаў добры выступ беларускае моладзі.»

У «Канцавіцы» — рэдакцыйным артыкуле — часопіс «Беларуская Моладзь» закранае важную праблему міжнародных сувязяў беларускае моладзі ў сьвятле рыхтаванага цяпер Масквою VII Сусьветнага фэстывалю моладзі й студэнтаў у Вене. «З факту, — заяўляе часопіс, — што бальшавікі не даюць ходу дэлегацыям беларускае моладзі за межы свае імперыялістычнае турмы народаў, беларуская моладзь у вольным сьвечэ павінна зрабіць адпаведны выснаў:

«На нас складзецца падвойная адказнасьць і падвойны абавязак — за сябе й за паняволеных братоў да бацькаўшчыне — рэпрэзэнтаваць імя Беларусі на іншанацыянальных і міжнародных форумах, уваходзіць у цесныя кантакты з арганізацыямі моладзі прыязных нам народаў. Згуртаваньне Беларускае Моладзі ў Амэрыцы мае вялікія ўдачы ў гэтым кірунку».

Цана часопісу: 50 амэрыканскіх цэнтаў (для іншых краёў даюцца зьніжкі). Адрэс выдавецтва: «ByelorussianYouth», 401 Atlantic Ave, Brooklyn 17, N. Y., USA.

(Нячутна падыходзіць бліжэй, з затулы дрэў назірае за людзьмі каля вогнішча. Там некалькі хлапчукоў-падлёткаў і стары дзед зь лерай. Хлапчукі барукаюцца, штурхаюцца міжсобку).

ДЗЕД З ЛЕРАЙ (грае на леры й паціху сыпявае)

У гаёх і каля вазэраў салаўі ня ціхлі.

Сама ў гэткую пару іх толькі любя слухаць, але людзьмі яны зусім ня слухаліся: ім было каго у тую ноч паслухаць. Салаўямі дзікімі сыпявалі кулі, як у трасцу чорта высекаліся навакол агні, і парahoўніцы рабіліся парожняй судзінай, і ваеннік ад злосьці: навошта яны гэткія кідаў ятрыста на ворага за мурамі, і парahoўніцы рабіліся парожняй судзінай, і ваеннік ад злосьці: навошта яны гэткія кідаў ятрыста на ворага за мурамі, і жменямі зачэрпваў ваду із дзежак асьвежваў моц, ды не праганяў журбу. Із ягоных вуснаў, з чаўролага аблічча сьвяцілася найбольшая любоў да пораху. А толькі потым, калі вораг сьцеджаны крывёй пад мурам і на нівах наўсьцяжы яго канаў, ён спаінаў пра брата, пра сяброў найшчыршых, што ляглі каменнем мерлым на сваёй мяжы. Каб маленцам іхным было шчасьце вольным, і родныя зямлі сьцяжыны цягнуліся прад імі пладзістымі садамі, зялёнымі завісамі прысадаў, каб жыццёю ягонаму сьвяцілася сьвятло атулы найдарогшых скарбаў сваёй радзімы...

І прыветлівая ў час пакут найгоршых, у шчызе

[карагоду,

праходжвалася адоньлівая пачуцьцямі дзяўчына з песняй незаглухлай.

Аб тым: — Як некалішнім віхравеям, — яна пяяла-б ім, і ведалі-б усе наўперад словы ейнай радасьці. У радасці у тэй яна адно узвей вясёласьці яе равесьнікаў. — Зыходзілася высокая нябёсаў студзь у скупіны бел-чырвона-белай пражы, і як-бы хваля неспакойная, ня брала водбліск месяца сваёю скаланутай гладыш, а слалася узплёскамі

